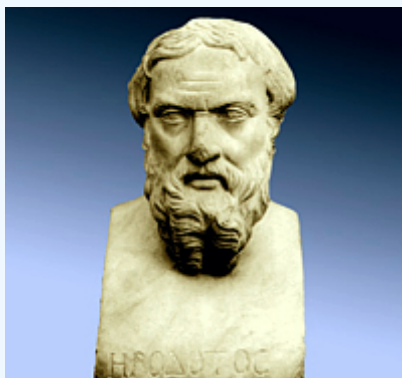

Η ιστορική συνέχεια Πρωτοελλήνων και Ελλήνων (Μέρος Ε')

Πίνακας περιεχομένων

- 1. Σύνδεση Ελλήνων και Πελασγών
 - 2. Γλώσσα και γραφή
- 3. Η ένσταση του Διόδωρου του Σικελιώτη
 - 4. Ηρόδοτος ή Διόδωρος;
 - 5. Θρησκεία

1. Σύνδεση Ελλήνων και Πελασγών

Σε αυτό το άρθρο, θα αναφερθούμε στον Ηρόδοτο και στις πληροφορίες που μας παρέχει, που αφορούν το θέμα που πραγματευόμαστε. Το έργο του είναι πλούσιο από πάσης απόψεως. Πληροφορίες για τα ήθη και τα έθιμα διαφόρων λαών, συμβάντα που καταγράφηκαν στην μυθολογία με τις ποικίλες εκδοχές τους, λαογραφικά στοιχεία και εξιστόρηση των περσικών εισβολών και της απόκρουσής τους από τους Έλληνες. Η δομή, είναι περίτεχνη και ελκυστική. Ο Ηρόδοτος στην συγγραφή του, χρησιμοποίησε τόσο γραπτές πηγές, όσο και πολλά που προέκυψαν από πράγματα που ο ίδιος διερεύνησε, ταξιδεύοντας και λαμβάνοντας υπόψη διάφορες προφορικές παραδόσεις.

Ωστόσο, δεν λείπουν και οι σχετικές αδυναμίες. Και αυτό, διότι χρησιμοποιεί άκριτα τις πηγές του. Είναι σαν να προσπαθεί να διασώσει διάφορες παραδόσεις,

παρά να ερευνήσει επισταμένως ώστε να βγάλει κάποιο ασφαλές συμπέρασμα, που να συμφωνεί με άλλους αρχαίους συγγραφείς. Δεν είναι λίγα τα σημεία που αναφέρει εκφράσεις όπως το «ως εμοί δοκέει», δηλαδή «όπως μου φαίνεται». Αλλού πάλι, δίνει παραπάνω από μια εκδοχές για το ίδιο θέμα. Σε άλλα σημεία, δεν παίρνει θέση. Απλά καταγράφει. Κοντολογίς, σε κάποια επιβεβαιώνεται και σε κάποια άλλα όχι.

Το έργο του Ηροδότου, όπως και κάθε άλλου συγγραφέα, πρέπει να εξετάζεται με σοβαρότητα και με πολύ προσοχή. Άλλωστε, ο ίδιος γράφει κάτι, το οποίο προσωπικά θεωρώ «κλειδί» για την μελέτη του έργου του. «*Εγώ δε οφείλω λέγειν τα λεγόμενα, πείθεσθαί γε μεν ου παντάπασι οφείλω, και τούτο το έπος εχέτω ες πάντα λόγο*» (Βιβλίο Ζ΄, 152). Εν ολίγοις, δεν αξιολογεί πάντα τις πηγές του.

Στο παρόν άρθρο, θα εξετάσουμε **τι πραγματικά** λέει ο Ηρόδοτος, πως διαστρέφεται από τους χριστιανούς απολογητές, τι επιβεβαιώνεται και τι όχι.

Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι το ελληνικό έθνος προέκυψε από την μεγάλη οικογένεια των Πελασγών, συμφωνώντας με αυτόν τον τρόπο με τους άλλους αρχαίους συγγραφείς και τις ελληνικές παραδόσεις. Για αυτόν τον λόγο γράφει επιγραμματικά, ότι «*Της νυν Ελλάδος, πρότερον δε Πελασγίης καλυμένης της αυτής ταύτης*» (Βιβλίο Β΄, 56).

Το πώς έγινε αυτό, μας το παραθέτει σε άλλα σημεία του έργου του...

*Το δε Ελληνικόν γλώσση μεν επειτε εγένετο αιεί κοτε τη αυτή διαχράται, ως εμοί καταφαίνεται είναι· **αποσχισθέν μέντοι από του Πελασγικού** εόν ασθενές, από σμικρού τεο την αρχήν ορμώμενον αύξηται ες πλήθος των εθνέων βαρβάρων συχνών. Πρόσθε δε ων έμοιγε δοκέει ουδέ το Πελασγικόν έθνος, εόν βάρβαρον, ουδαμά μεγάλως αυξηθήναι.*

(Βιβλίο Α΄, 58. 1)

Δηλαδή, το ελληνικό έθνος **αποσχίστηκε** από το πελασγικό. «*Αποσχισθέν μέντοι από του Πελασγικού*». Είναι ένα σημείο που παραβλέπεται από όσους διαστρέφουν τα γραφόμενα υπό του Ηροδότου, προκειμένου να αμφισβητήσουν τις ρίζες μας. Προκειμένου να αποσχιστεί κάτι από κάπου, πρέπει αυτό το κάτι να ήταν αρχικά ένα με αυτό. Αφού λοιπόν αποσχίστηκε, κατέστη δυνατό, και μετά προσχώρησαν σε αυτό οι λοιποί Πελασγοί αλλά και μερικοί βάρβαροι. Το ότι οι Πελασγοί που προσχώρησαν καλούνται «βάρβαροι» δεν πρέπει να μας μπερδεύει. Η λέξη δεν

χρησιμοποιείται με την έννοια του «μη ελληνικού». Πώς, άλλωστε, θα μπορούσε να συμβαίνει αυτό, από την στιγμή που ήδη έχει αναφέρει σε απόσχιση; Χωρίς να φάσκει και να αντιφάσκει μέσα σε τρεις σειρές, πολύ απλά το κάνει αυτό για να δείξει πως ξεχώρισε το ελληνικό γένος. Και το πετυχαίνει αντιδιαστέλλοντας αυτό από το πελασγικό, χωρίς εντούτοις να το θεωρεί ξένο αλλά συγγενές.

Έτσι, οι Πελασγοί, «*παρ' Ηροδότω μνημονεύονται ως συγγενείς των Ελλήνων αλλά και εν αντιδιαστολή προς αυτούς*» (Λεξικό Ι. Σταματάκου, σ. 766).

Ας αναφέρουμε ένα ακόμα απόσπασμα, στο οποίο ο Ηρόδοτος μιλάει για την απόσχιση του ελληνικού γένους από την μεγάλη οικογένεια των Πελασγών...

Επί μεν γαρ Δευκαλίωνος βασιλέως οίκεε γην Φθιώτιν, επί δε Δώρου του Έλληνος την υπό την Όσσαν τε και τον Όλυμπον χώραν, καλεομένην δε Ιστιαιώτιν· εκ δε της Ιστιαιώτιδος ως εξανέστη υπό Καδμείων, οίκεε εν Πίνδω Μακεδνόν καλεόμενον· εντεύθεν δε αύτις ες την Δρυοπίδα μετάβη και εκ της Δρυοπίδος ούτω ες Πελοπόννησον ελθόν Δωρικόν εκλήθη.

(Βιβλίο Α΄, 56)

Οι πρώτοι που αποκόπηκαν από τους Πελασγούς, ήταν ο Δώρος και οι ακόλουθοι του. Εκδιώχθηκε από τους Καδμείους και μετανάστευσαν στην Πίνδο. Αυτή η ομάδα ονομάστηκε «Μακεδνοί». Από εκεί, μετέβη στην περιοχή των Δρυόπων και από εκεί στην Πελοπόννησο. Η μερίδα που τον ακολούθησε από την Πίνδο, ονομάστηκε «Δωριείς» στην Πελοπόννησο.

Ο Ηρόδοτος, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, λέει ότι η Ελλάδα ονομάζονταν κάποτε Πελασγία. Είναι σαφές ότι ο Ηρόδοτος ταυτίζοντας Ελλάδα και Πελασγία ως ονομασίες του ίδιου τόπου, έπεται ότι ταυτίζει τους Έλληνες με τους Πελασγούς. Πουθενά στο έργο του δεν μιλάει για κάποια «κάθοδο» κάποιου άλλου φύλου που δήθεν εισέβαλε ως κατακτητής, και ότι από αυτό προέκυψαν οι Έλληνες. Με αυτόν τον τρόπο βρίσκεται σε συμφωνία με τον Θουκυδίδη και με όλους τους αρχαίους συγγραφείς.

Υπάρχουν επιπλέον στοιχεία, που διαφωτίζουν ακόμα περισσότερο το θέμα μας.

Ο Ηρόδοτος αναφέρει πολύ καθαρά ότι οι Αιολείς, οι Αχαιοί, οι Ίωνες, και οι Δωριείς, είναι φύλα της μεγάλης οικογένειας των Πελασγών. Αυτοί ήταν απόγονοι του Έλληνος. Συνεπώς, και ο ίδιος ο Έλληνας αλλά και ο προπάτοράς του ο

Δευκαλίων, ήταν Πελασγοί και αυτόχθονες.

Παραθέτουμε τα αντίστοιχα χωρία:

*Ίωνες δε όσον μεν χρόνον εν Πελοποννήσω οίκεον την νυν καλεομένην Αχαιίην, και πριν ή Δαναόν τε και Ξούθον απικέσθαι ες Πελοπόννησον, ως Έλληνες λέγουσι, **εκαλέοντο Πελασγοί Αιγιαλέες**, επί δε Ίωνος του Ξούθου Ίωνες.*

(Βιβλίο Ζ΄, 94)

***Νησιώται** δε επτακαιδέκα παρείχοντο νέας, ωπλισμένοι ως Έλληνες, και **τούτο Πελασγικόν έθνος**. Ύστερον δε Ιωνικόν εκλήθη [..]. **Αιολέες** δε εξήκοντα νέας παρείχοντο, εσκευασμένοι τε ως Έλληνες και **το πάλοι καλεόμενοι Πελασγοί**, ως Ελλήνων λόγος.*

(Βιβλίο Ζ΄, 95)

Μας παραδίδει ο Ηρόδοτος, ότι ο Κροίσος είχε ερευνήσει για να μάθει ποιοι είναι οι ισχυρότεροι Έλληνες, για να τους κάνει συμμάχους του. Και κατέληξε στους Λακεδαιμόνιους και στους Αθηναίους...

*Μετά δε ταύτα εφρόντιζε ιστορέων τους αν **Ελλήνων** δυνατωτάτους εόντας προσκτήσαιο φίλους. Ιστορέων δε εύρισκε Λακεδαιμονίους τε και Αθηναίους προέχοντας, τους μεν **του Δωρικού γένεος**, τους δε **του Ιωνικού**. Ταύτα γαρ ην τα προκεκριμένα, εόντα **το αρχαίον μεν Πελασγικόν, το δε Ελληνικόν έθνος**.*

(Βιβλίο Α΄, 56)

Ο Κροίσος ερεύνησε μεταξύ των Ελλήνων, και βρήκε ως ισχυρότερους τους Λακεδαιμόνιους και τους Αθηναίους. Οι μεν Λακεδαιμόνιοι προέρχονται από τους Δωριείς, οι δε Αθηναίοι από τους Ίωνες. Στα αρχαία χρόνια, ήταν πελασγικό το δεύτερο και ελληνικό το πρώτο. Οι γενάρχες τους ήταν ο Δώρος και ο Ίωνας. Ο Δώρος κατάγονταν από τον Έλληνα, και ο Ίωνας από τον Ξούθο, που κατάγονταν από τον Έλληνα. Συνεπώς, όλοι κατέληγαν στον ίδιο γενάρχη...

Αθηναίοι δε επί μεν Πελασγών εχόντων την νυν Ελλάδα καλεομένην ήσαν Πελασγοί, ονομαζόμενοι Κραναοί, επί δε Κέκροπος βασιλέος επεκλήθησαν Κεκροπίδαι, εκδεξαμένου δε Ερεχθέος την αρχήν Αθηναίοι μετενομάσθησαν, Ίωνος δε Ξούθου στρατάρχω γενομένου Αθηναίοισι εκλήθησαν από τούτου

Ίωνες.

(Βιβλίο Η΄, 44)

Ο Ηρόδοτος αναφέρει τις διάφορες ονομασίες που έλαβαν οι Αθηναίοι κατά την προϊστορική εποχή. Οι Αθηναίοι ήταν Πελασγοί. Και επειδή κυβερνούσε ο Κραναός, ονομάστηκαν Κραναοί. Όταν κυβερνούσε ο Κέκροπας, ονομάστηκαν Κεκροπίδες. Όταν ο Ερεχθέας, Αθηναίοι. Όταν ο Ίωνας, Ίωνες...

του δε Ερμέω τα αγάλματα ορθά έχειν τα αιδοία ποιούντες ουκ απ' Αιγυπτίων μεμαθήκασι, αλλ' από Πελασγών πρώτοι μεν Ελλήνων απάντων Αθηναίοι παραλαβόντες, παρά δε τούτων ὄλλοι. Αθηναίοισι γαρ ἤδη τηνικαῦτα ες Ἑλληνας τελέσουσι Πελασγοί σύνοικοι εγένοντο εν τη χώρη, ὅθεν περ και Ἕλληνες ἤρξαντο νομισθήναι.

(Βιβλίο Β΄, 51)

Ο Ηρόδοτος στο παραπάνω χωρίο, δίνει την εντύπωση ότι διαχωρίζει τους Πελασγούς από τους Έλληνες και από τους Αθηναίους. Αυτό θα ήταν σοβαρή παρανόηση. Έχουμε ήδη δει χωρία που συνδέουν Πελασγούς-Έλληνες και Πελασγούς-Αθηναίους. Αλλά γιατί συμβαίνει αυτό; Η απάντηση είναι ότι οι Πελασγοί -όπως έχουμε δείξει-, δεν ήταν μια ομάδα. Αντιθέτως, ήταν πολλές ομάδες, που είχαν εξαπλωθεί από παλαιότατα όχι μόνο στον ελλαδικό χώρο, αλλά και έξω από αυτόν. Η ομογενοποίηση δεν είχε συντελεστεί ακόμα. Άλλωστε, σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, μετά τα Τρωικά είναι που άρχισε να επικρατεί το όνομα «Έλληνες». Διότι τότε ήταν που τα ελληνικά φύλα του ελλαδικού χώρου ενώθηκαν σε μια κοινή προσπάθεια. Ο Ηρόδοτος όμως εδώ, αναφέρεται σε εποχή πριν τα Τρωικά.

Από αυτούς παρέλαβαν συγκεκριμένη τεχνοτροπία όσον αφορά τα αγάλματα του Ερμή. Στο 6ο βιβλίο, αναφέρει ότι αυτοί αργότερα εκδιώχθηκαν από την Αττική. Πρέπει να προσέξουμε στον λόγο για τον οποίο αυτό συνέβη. Θα διαπιστώσουμε ότι δεν συνέβη εξαιτίας ενός βίαιου διωγμού για επεκτατικούς λόγους. «Πελασγοί επειτε εκ της Αττικής υπό Αθηναίων εξεβλήθησαν, είτε ων δη δικαίως είτε αδίκως· τούτο γαρ ουκ έχω φράσαι» (Βιβλίο ΣΤ΄, 137). Δηλαδή, ο Ηρόδοτος δεν γνωρίζει τον ακριβή λόγο της εκδίωξης των Πελασγών από την Αττική, για αυτό και δεν είναι σε θέση να κρίνει αν ήταν δίκαιο ή άδικο. Αυτό που παρουσιάζει στην συνέχεια, είναι δύο διαφορετικές εκδοχές. Μία των Αθηναίων, και η άλλη του Εκαταίου. Ο Εκαταίος υποστηρίζει ότι οι Αθηναίοι είχαν δώσει στους Πελασγούς

ένα κομμάτι γης που δεν ήταν καλής ποιότητας, ως ανταμοιβή επειδή έκτισαν ένα τείχος γύρω από την Ακρόπολη. Οι Πελασγοί με τις προσπάθειές τους, το βελτίωσαν. Οι Αθηναίοι βλέποντας ότι έγινε έφορο, θέλησαν να το πάρουν πίσω. Και έτσι τους έδιωξαν. Οι Αθηναίοι ισχυρίζονται ότι οι Πελασγοί επιδίδονταν σε άσεμνα πράγματα εναντίων των Αθηναίων θυγατέρων και ότι οι Πελασγοί συχνά συνωμοτούσαν εναντίον τους. Αυτό που έχει σημασία για την δική μας έρευνα, είναι ότι ο διωγμός αυτός δεν είχε την παραμικρή σχέση με την απόκρουση εισβολέων. Κάτι που πρέπει να επισημάνουμε ότι παραποιείται από τους Χριστιανούς απολογητές, οι οποίοι αναφέρουν μεν την εκδίωξη, δεν αναφέρουν όμως και τον λόγο ή το ότι ο Ηρόδοτος τους ονόμασε πριν συνοίκους τους Αθηναίους και τους Πελασγούς.

2. Γλώσσα και γραφή

Για την γλώσσα των Πελασγών, αναφέρει ο Ηρόδοτος...

Ἦντινα δε γλώσσαν ἴεσαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Εἰ δε χρεόν ἐστί τεκμαιρόμενον λέγειν τοισί νυν ἔτι εούσι Πελασγών των υπέρ Τυρσηνών Κρηστώννα πόλιν οἰκεόντων, οἱ ὄμουροι κοτέ ἦσαν τοισί νυν Δωριεῦσι καλεομένοισι (οἴκεον δε τηνικαῦτα γην την νυν Θεσσαλιώτιν καλεομένην), και των Πλακίην τε και Σκυλάκην Πελασγών οἰκησάντων εν Ελλησπόντω, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Αθηναίοισι, και ὅσα ἄλλα Πελασγικά εόντα πολίσματα το ούνομα μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖν λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοί βάρβαρον γλώσσαν ἰέντες. Εἰ τοίνυν ἦν και παν τοιούτο το Πελασγικόν, το Αττικόν ἔθνος εόν Πελασγικόν ἄμα τη μεταβολή τη ες Ἑλληνας και την γλώσσαν μετέμαθε. Και γαρ δε οὔτε οἱ Κρηστωνίηται ουδάμοισι των νυν σφέας περιοικεόντων εἰσί ομόγλωσσοι οὔτε οἱ Πλακιηνοί, σφισί δε ομόγλωσσοι· δηλούσι τε ὅτι τον ηνεΐκαντο γλώσσης χαρακτήρα μεταβαίνοντες ες ταῦτα τα χωρία, τούτον ἔχουσι εν φυλακή.

(Βιβλίο Α, 57)

Αυτό που πρέπει να προσέξουμε, είναι ότι ο Ηρόδοτος δεν είναι σίγουρος. «Οὐκ ἔχω ἀτρέκτως εἰπεῖν». «Τεκμαίρει» όμως την άποψη του για το ότι η γλώσσα των Πελασγών ήταν βαρβαρική (ή τουλάχιστον προσπαθεί), από δύο ομάδες Πελασγικές. Η μία που ζει στην Κρηστώννα και η άλλη που ζει στον Ελλησποντο. Αυτή η δεύτερη μάλιστα, ήταν συμπατριώτες των Αθηναίων. Έτσι, «εἰ τούτοισι

τεκμαιρόμενον δειν λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες». Και συνεχίζει, «Εἰ τοίνυν ἦν και παν τοιοῦτο το Πελασγικόν, το Αττικόν ἔθνος εὐν Πελασγικόν ἄμα τη μεταβολή τη ες Ἑλληνας και την γλῶσσαν μετέμαθε». Εάν λοιπόν, λέει ο Ηρόδοτος, ὅλοι οἱ Πελασγοὶ εἶχαν αυτήν την γλῶσσα (την βάρβαρη), τότε ὅταν το Πελασγικό ἔθνος που ἦταν Αττικό ἔγινε ελληνικό, ἔμαθε και την ελληνική γλῶσσα.

Υπάρχουν δύο περιπτώσεις. Εἴτε οἱ πληροφορίες του Ηροδότου να εἶναι σωστές, εἴτε ὄχι. Αν υποθέσουμε ὅτι δεν εἶναι σωστές, τότε δεν χρειάζεται να ασχοληθούμε παραπάνω. Εάν υποθέσουμε ὅτι εἶναι, πρέπει να αναλυθούν λίγο περισσότερο. Εμεῖς θα πάρουμε την δεύτερη περίπτωση. Οφείλουμε ὅμως να πούμε προκαταβολικά, ὅτι **δεν** επιβεβαιώνονται ἀπό την αρχαιολογική ἔρευνα, ὅπως ἐπίσης ὅτι **δεν** ἔχουν την υποστήριξη ἄλλων αρχαίων συγγραφέων.

Η πελασγική γλῶσσα, εἶναι «παλαιότατη πρωτοελληνική γλῶσσα» (Λεξικό Δημητράκου, σ. 5624, τ. 11). Πρωτοελληνική, ὄχι προελληνική!

Ο Γερμανός ιστορικός Φον Πόττεκ υποστηρίζει ὅτι...

Αυτή η αλυσίδα της ενιαίας παραδόσεως και ἀκόμα περισσότερο της γλῶσσας πρέπει να συνέδεσε σε ἓνα ἔθνος τα πολλά ελληνικά φύλα με την κύρια μάζα της βασικής φυλής, ἀπό την οποία προήλθαν, και τα συγκράτησε ενωμένα παρά τις εσωτερικές τους διχόνοιες.

Εἶναι σημαντικό που «ἀκούγεται» ἀπό Γερμανό.

Τι εννοεῖ ὅμως «βάρβαρο», ο Ηρόδοτος; Η λέξη «βάρβαρος», σύμφωνα με το λεξικό του Δ. Δημητράκου, ἀνάμεσα στα ἄλλα σημαίνει και αυτόν που μιλάει γλῶσσα τραχεία και ἄγρια, και αυτόν που εἶναι ἀλλόφυλος (τόμος Γ΄, σ. 1335).

Αν πάρουμε την πρώτη περίπτωση, τότε ο Ηρόδοτος εννοεῖ ὅτι οἱ Πελασγοὶ μιλούσαν βαριά, ἀλλά ὄχι ἀπαραίτητα ξενόγλωσσα. Ὅπως και σήμερα, η ἴδια ελληνική γλῶσσα μιλιέται διαφορετικά σε διάφορα μέρη της Ελλάδος, και με διαφορετικό ἰδίωμα.

Αν εννοήσουμε το «βάρβαρος» ως «ξενόγλωσσος» (διότι η λέξη ἔχει και αυτήν την σημασία), τότε οφείλουμε να προσέξουμε την συλλογιστική πορεία του Ηρόδοτου. Ο Ηρόδοτος, ἐνῶ το πελασγικό στοιχείο εἶναι πολυπληθέστατο και ἀναφέρεται σε πολλές ομάδες, ἐπιλέγει μόνο δύο ἀπό αυτές. Για αυτό και ἐνῶ

είναι σίγουρος για αυτές τις δύο ομάδες, όταν φτάνει στο συμπέρασμά του, μιλάει με υπόθεση. «*Ει τοίνυν ην και παν τοιούτο το Πελασγικόν*». Εάν δηλαδή το αυτό συμβαίνει σε όλους τους Πελασγούς. Το συμπέρασμά του δεν είναι ασφαλές.

Αν πάρουμε την άλλη περίπτωση, τότε ο Ηρόδοτος θεωρεί τις πελασγικές ομάδες ως αλλόφυλες. Ο αλλόφυλος όμως δεν είναι απαραίτητα ο μη ελληνικός. Διότι και οι Ιώνες σε σχέση με τους Δωριείς, ανήκουν σε διαφορετικά φύλα. Είναι αλλόφυλοι μεταξύ τους. Όμως, είναι εξίσου Έλληνες, καθώς οι προπάτορές τους ανάγονται σε κοινούς προγόνους. Έχουν κοινή καταγωγή. Αυτό ενισχύεται από το πολύ σημαντικό στοιχείο που παραλείπεται κατά κανόνα από εκείνους που φέρουν τον Ηρόδοτο ως πηγή προκειμένου να κτυπήσουν τις ρίζες του Ελληνισμού. Αυτό είναι η αναφορά του Ηροδότου στο ότι το ελληνικό έθνος αποσχίστηκε από το πελασγικό. Αν είναι βάρβαρο το πρώτο, θα είναι βάρβαρο και το δεύτερο. Ίσως έτσι ξεκίνησε σε μια παλαιότατη εποχή.

Και συνεχίζει...

Το δε Ελληνικόν γλώσση μεν επειτέ εγένετο αιεί κοτέ τη αυτή διαχράται, ως μοι καταφαίνεται είναι· αποσχισθέν μέντοι από του Πελασγικού εόν ασθενές, από σμικρού τεο την αρχήν ορμώμενον αύξηται ες πλήθος των εθνέων, Πελασγών μάλιστα προσκεχωρηκότων αυτώ και άλλων εθνέων βαρβάρων συχνών. Πρόσθε δε ων έμοιγε δοκέει ουδέ το Πελασγικόν έθνος, εόν βάρβαρον, ουδαμά μεγάλως αυξηθήναι.

(Βιβλίο Α΄, 58)

Η άποψη του Ηροδότου είναι ότι το ελληνικό έθνος μιλούσε πάντα την ίδια γλώσσα που μιλούσε και στην εποχή του ιστορικού. Αποσχίστηκε από το πελασγικό αρχικά, αυξήθηκε, και μετά προσχώρησαν σε αυτό οι Πελασγοί και «άλλων εθνέων βαρβάρων». Αυτά τα έθνη, είναι οι επυλίδες για τους οποίους έχουμε ήδη κάνει λόγο.

Ας εξετάσουμε το ζήτημα της γραφής.

Ο Ηρόδοτος αναφέρει και άλλες προσωπικές του απόψεις, μετά την έρευνα που έκανε, οι οποίες όμως στηρίζονται σε λανθασμένες πληροφορίες.

Όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος, οι Γεφυραίοι «*ως μεν αυτοί λέγουσι, εγεγόνεσαν εξ Ερετρίης την αρχήν*». Λέει δηλαδή, ότι εκείνοι έλεγαν ότι ήταν από την Ερέτρια.

Όμως, σύμφωνα με την έρευνά του, δεν ήταν. «Ως δε εγώ αναπυθνόμενος ευρίσκω, ήσαν Φοίνικες των συν Κάδμω απικομένων Φοινίκων ες γην την νυν Βοιωτήν καλεομένην, οίκεον δε της χώρας ταύτης απολαχόντες την Ταναγρικήν μοίραν». Ήταν Φοίνικες που ήρθαν με τον Κάδμο. Εγκαταστάθηκαν στην Βοιωτία και πήραν μερίδιο την Τανάγρα. Μετά όμως, «υπό Βοιωτών εξαναστάντες ετράποντο επ' Αθηνέων» (Βιβλίο Ε΄, 57).

Αυτοί λοιπόν, σύμφωνα πάντα με την έρευνα του Ηροδότου, «εσήγαγον διδασκαλία ες τους Έλληνας και δη και γράμματα, ουκ έοντα πριν Έλλησι ως εμοί δοκέειν». Και στην συνέχεια, αναφέρει ότι οι Ίωνες πήραν αυτά τα γράμματα, και τα μεταρρύθμισαν (Βιβλίο Ε΄, 58).

Μάλιστα, ισχυρίζεται ότι είδε στην Καδμεία (στην περιοχή που εγκαταστάθηκαν οι μετανάστες που ήρθαν με τον Κάδμο), «Καδμηία γράμματα εν τω ιρώ του Απόλλωνος του Ισμηνίου» (Βιβλίο Ε΄, 59).

3. Η ένσταση του ιστορικού Διόδωρου του Σικελιώτη

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης αναφέρει...

Φησί τοίνυν παρ' Έλλησι πρώτον ευρετήν γενέσθαι Λίνον ρυθμών και μέλους, έτι δε Κάδμου κομίσαντος εκ Φοινίκης τα καλούμενα γράμματα πρώτον εις την Ελληνικήν μεταθείναι διάλεκτον, και τας προσηγορίας εκάστω τάξαι και τους χαρακτήρας διατυπώσαι. Κοινή μεν ουν τα γράμματα Φοινίκεια κληθήναι δια το παρά τους Έλληνας εκ Φοινίκων μετενεχθήναι, ιδία δε των Πελασγών πρώτων χρησαμένων τοις μετατεθείσι χαρακτήρσι Πελασγικά προσαγορευθήναι.

(«Ιστορική βιβλιοθήκη», βιβλίο Γ΄, 67)

Δηλαδή, ο Λίνος είναι ο πρώτος που εφεύρε τους ρυθμούς και το τραγούδι. Ο Λίνος τροποποίησε/διόρθωσε τα γράμματα που έφερε ο Κάδμος από την Φοινίκη. Αυτά τα γράμματα ονομάστηκαν κοινώς «Φοινίκεια» διότι μεταφέρθηκαν από τους Φοίνικες. Οι χαρακτήρες αυτοί όμως, χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά από τους Πελασγούς.

Παρακάτω, γράφει ότι λέγεται ότι ο Λίνος συνέταξε στην πελασγική γραφή τις

πράξεις του πρώτου Διονύσου και άλλες μυθολογίες. Άρα, πριν τροποποιήσει τα λεγόμενα «φοινικικά» γράμματα, ήξερε την γραφή που ήδη υπήρχε, την πελασγική.

Σε άλλο σημείο, αναφέρει ο ίδιος ιστορικός...

Προς δε τους λέγοντας, ότι Σύροι μεν ευρεταί των γραμμάτων εισί, παρά δε τούτων Φοίνικες μαθόντες τοις Έλλησι παραδεδώκασιν, ούτοι δ' εισίν οι μετά του Κάδμου πλεύσαντες εις την Ευρώπην, και δια τούτο τους Έλληνας τα γράμματα Φοινίκεια προσαγορεύειν, φασί τους Φοίνικας ουκ εξ αρχής ευρείν, αλλά τους τύπους των γραμμάτων μεταθείναι μόνον, και τη τε γραφή ταύτη τους πλείστους των ανθρώπων χρήσασθαι και δια τούτο τυχείν της προειρημένης προσηγορίας.

(«Ιστορική βιβλιοθήκη», βιβλίο Ε', 74)

Δηλαδή, οι Σύριοι δεν ήταν εκείνοι που εφεύραν τα γράμματα, ούτε οι Φοίνικες τα έμαθαν από αυτούς και τα παρέδωσαν στους Έλληνες με την άφιξη του Κάδμου. Τα γράμματα που έφερε ο Κάδμος ονομάστηκαν φοινικικά, όχι επειδή τα εφεύραν οι Φοίνικες, αλλά επειδή τα τροποποίησαν για τις ανάγκες τους. Απλά άλλαξαν την μορφή των γραμμάτων για την δική τους χρήση. Αυτά τα γράμματα που τροποποίησαν οι Φοίνικες, ήταν πελασγικά. Η πελασγική γραφή που ήδη υπήρχε, είναι αυτή που σήμερα λέγεται «Γραμμική».

Στο κεφάλαιο 57 του ίδιου βιβλίου, αναφέρει την ιδιοποίηση ελληνικών γνώσεων από πλευράς των Αιγυπτίων, εκμεταλλευόμενοι τον κατακλυσμό που αφάνισε πολλά ελληνικά γραπτά μνημεία. Ανάμεσα στα άλλα, αναφέρει και την ιδιοποίηση των γραμμάτων από τους Φοίνικες: «Πολλαίς ύστερον γενεαίς Κάδμος ο Αγήνορος εκ της Φοινίκης πρώτος υπελήφθη κομίσαι γράμματα εις την Ελλάδα· και απ' εκείνου το λοιπόν οι Έλληνες έδοξαν αεί τι προσευρίσκειν περί των γραμμάτων, κοινής τινός αγνοίας κατεχούσης τους Έλληνας».

Συνοψίζοντας, η θέση του ιστορικού Διόδωρου του Σικελιώτη, επιβεβαιωμένη από την σύγχρονη έρευνα και σε συμφωνία με την ελληνική παράδοση, έχει ως εξής:

Η πελασγική γραφή ήταν σε χρήση εντός του ελλαδικού χώρου. Τα γράμματα των Φοινίκων, δεν ήταν δική τους εφεύρεση εκ του μηδενός, αλλά ήταν τροποποίηση επί της πελασγικής γραφής. Εξ αιτίας του κατακλυσμού (αλλά και γενικότερα των φυσικών καταστροφών -στο οποίο έχουμε και την μαρτυρία του Πλάτωνος), πολλά

γραπτά μνημεία αφανίστηκαν. Για αυτόν τον λόγο, αργότερα πολλοί θεώρησαν ότι τα γράμματα τα έδωσαν οι Φοίνικες στους Έλληνες. Σε αυτήν την πλάνη έπεσε και ο Ηρόδοτος.

4. Ηρόδοτος ή Διόδωρος;

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε, η επιστημονική έρευνα δικαιώνει τον Διόδωρο και την ελληνική παράδοση και όχι τον Ηρόδοτο.

Πριν δούμε τι λέει η επιστήμη, καλό θα ήταν να πούμε κάποια πράγματα για τον Κάδμο.

Με βάση την ελληνική μυθολογία, ο Κάδμος ήταν Αργεΐος στην καταγωγή που γεννήθηκε στην Φοινίκη από τον Αγήνορα, που μετανάστευσε εκεί. Το Άργος ήταν πελασγικό. Συνεπώς, η γραφή που ήξερε ο Αγήνορας και που μετέφερε στην Φοινίκη, ήταν η πελασγική. Αυτή η πελασγική γραφή ήταν που τροποποιήθηκε από τους Φοίνικες. Αυτά τα τροποποιημένα γράμματα έφερε αργότερα ο Κάδμος με τους υπόλοιπους επυλίδες Έλληνες και Φοίνικες.

Τα ονόματα της οικογένειάς του είναι ελληνικά. Για παράδειγμα, ο γιος του Ωγύγη, του αρχαιότερου βασιλιά της Αττικής για τον οποίο διασώζονται πληροφορίες, ήταν ο Κάδμος. Συνονόματος του Κάδμου που ήρθε από την Φοινίκη. Το όνομα «Αγήνωρ» ετυμολογείται από το «άγαν» και το «ανήρ», και σημαίνει «ανδρείος, ηρωικός» (*Λεξικό Δορμπαράκη, σ. 17*). «Ευρώπη», σημαίνει το εύρος (*ο. π. σ. 354*). «Τηλέφασσα», αυτή που λάμπει από μακριά. «Φοίνικας», ο κόκκινος. Με το ίδιο όνομα απαντάται ο παιδαγωγός του Αχιλλέα και αρχηγός του τέταρτου πλοίου του στόλου των Μυρμιδόνων.

Ο Έβανς ανακάλυψε στην Κρήτη επιγραφές στην πελασγική γραφή, την οποία ονόμασε «Γραμμική». Ανακαλύφθηκαν παρόμοιες επιγραφές και σε άλλα μέρη, όπως στην Πύλο, στις Μυκήνες, στην Θήβα. Κατά συνέπεια, η πελασγική γραφή είναι αποδεδειγμένα ελληνική. Είναι η γραφή των Αργείων, κατά τον Όμηρο, που ονομάζονται από τους μεταγενέστερους αρχαίους συγγραφείς Έλληνες. Και οι Κρήτες, κατά τους αρχαίους συγγραφείς, είναι Έλληνες.

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης, αναφερόμενος στην σύσταση του πληθυσμού της Κρήτης, γράφει ότι αυτόχθονες είναι οι Ετεοκρήτες, που ήρθαν σε επιμειξία με τους Πελασγούς που ήρθαν αργότερα, μετέπειτα με τους Δωριείς, και τέλος

«μιγάδες βαρβάρους» που ήρθαν από αλλού. Και γράφει ότι αυτοί εξομοιώθηκαν στην διάλεκτο «τοις εγχωρίοις Έλλησι», ονομάζοντας έτσι τους κατοίκους της Κρήτης, Έλληνες («Ιστορική Βιβλιοθήκη», βιβλίο Ε΄, 80,2). Το ίδιο υποστηρίζεται και από άλλους συγγραφείς, όπως τον Όμηρο, τον Πλάτωνα κ.ά. Η «Γραμμική» αυτή γραφή διακρίνεται σε δύο τύπους: α) στην Γραμμική Α΄ που γίνονται προσπάθειες προς αποκρυπτογράφηση της, και β) στην Γραμμική Β΄, που ήδη έχει αποκρυπτογραφηθεί από τον Βέντρις και τον γλωσσολόγο Chadwick ο οποίος απέδειξε ότι είναι ελληνική. Η πρώτη μορφή χρονολογείται μεταξύ 1800-1500 π.κ.ε., και η δεύτερη μεταξύ 1500-1200 π.κ.ε.

Ο Μιχαήλ Βέντρις με βάση τα στοιχεία της αποκρυπτογράφησης των Μινωικών και Μυκηναϊκών πινακίδων, απέδειξε ότι οι δημιουργοί του πρωτοποριακού Μινωικού πολιτισμού είναι οι πανάρχαιοι κάτοικοι της Κρήτης, οι οποίοι Ετεοκρήτες που πέρα από κάθε αμφισβήτηση ήταν Πελασγοί Έλληνες.

(«Ταξίδι στην ελληνική προϊστορία», σ. 177)

«Η αποκρυπτογράφηση της Κρητομυκηναϊκής Γραμμικής γραφής Β΄ απέδειξε ότι τα αρχεία των Μυκηναϊκών κέντρων αλλά και εκείνα των Μινωικών Κέντρων ήταν γραμμένα σε αρχαϊκή Ελληνική γλώσσα».

(ο. π. σ. 214)

Το «φοινικικό» αλφάβητο, δεν είναι αλφάβητο στην πραγματικότητα. Και τούτο, διότι δεν υπάρχουν φωνήεντα. Ο Διονύσιος ο Θράξ, είναι ο πρώτος γνωστός γραμματικός της αρχαιότητας που συνέταξε συστηματικό εγχειρίδιο γραμματικής της ελληνικής γλώσσας. Δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο από πλευράς Φοινίκων.

Η διαφορά μεταξύ ελληνικών και «φοινικικών» γραμμάτων, είναι ποσοτική. Η κάθε πόλη-κράτος μέχρι τον 5ο αιώνα, είχε το δικό της αλφάβητο. Από τον 5ο αιώνα, καθιερώθηκε το ιωνικό ως κοινό. Και αυτό, διότι το ιωνικό είχε δύο παραπάνω γράμματα, το «ήτα» και το «ωμέγα». Οι Φοίνικες δεν έχουν γράμματα για τα φωνήεντα, αλλά μόνο σημεία. Δεν έχουν το «άλφα», το «έψιλον», το «γιώτα», το «όμικρον», το «ύψιλον», το «ήτα», το «ωμέγα», ούτε τα δίψηφα «ου», «αι», «ει», και «οι».

Στην ελληνική γραφή, υπάρχουν επίσης και παραλλαγές. Είναι τα ομόηχα γράμματα, όπως το «ο»-«ω», το «ε»-«αι», το «ι»-«υ»-«ει»-«οι». Τα κοινά γράμματα και στις δύο γραφές είναι δώδεκα.

Εκτός αυτών, στην αρχαία ελληνική γραμματεία έχουμε σαφείς αναφορές περί ύπαρξης γραφής, πολύ πριν τον Κάδμο.

Σύμφωνα με τον Ευριπίδη, ο Παλαμήδης (γνωστός από την Ιλιάδα), όρθωσε φάρμακο κατά της λήθης εφευρίσκοντας τα γράμματα...

Τα της γε λήθης φάρμακ' ορθώσας μόνος, άφωνα και φωνούντα, συλλαβάς τιθείς, εξηύρον ανθρώποισι γράμματ' ειδέναι.
(«Παλαμήδης», απ. 578)

Σαφής αναφορά σε γράμματα «άφωνα» και «φωνούντα», δηλαδή σε σύμφωνα και σε φωνήεντα, και σε συλλαβές.

Ο Αθανάσιος Σταγειρίτης, συμπληρώνει για τον Παλαμήδη...

Εκπαιδεύτηκε κι αυτός από τον Χείρωνα και έγινε άριστος επικός ποιητής και άριστος φιλόσοφος. Επινόησε πολλά από τα γράμματα: τα π, φ, και χ· ή τα α, β, γ, δ, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, και υ.
(«Ωγυγία», τ. Δ', σ. 364)

Ο Όμηρος, αναφέρει ότι ο Βελλεροφόντης «γράψας εν πίνακι πυκτώ θυμοφθόρα πολλά» («Ιλιάδα», ραψωδία Ζ', στ. 169).

Ο Αισχύλος τοποθετεί την εύρεση των αριθμών και των γραμμάτων σε ακόμα παλαιότερη εποχή, από τον Προμηθέα: «Και μην αριθμόν, έξοχον σοφισμάτων, εξηύρον αυτοίς, γραμμάτων τε συνθέσεις, μνήμην απάντων» («Προμηθεύς δεσμώτης», στ. 471-472).

Ο Πλούταρχος αναφέρεται και αυτός σε παμπάλαια γράμματα, χαραγμένα στον τάφο της Αλκμήνης: «επάνω δε του μνήματος έκειτο πάναξ χαλκούς έχων γράμματα πολλά θαυμαστόν ως παμπάλαια» («Περί Σωκράτους δαιμονίου», 5).

Αναφέρεται και στην εποχή του Θησέα, ο οποίος «επιγράψας το διορίζον επίγραμμα την χώραν δυσί τριμέτρους, ων έφραζε το μεν προς έω» («Θησέας», 25).

Ο Πausανίας αναφέρεται σε αρχαία γραφή κατά τα προϊστορικά χρόνια του Κύπελου. «επί τη λάρνακι επιγράμματα έπεστι τοις πλειόσι, γράμμασι τοις αρχαίοις γεγραμμένα» («Ηλιακά» Α', 17.5).

Όπως παρατηρούμε μιλούν για **γράμματα** και όχι για ιδεογραφική γραφή.

Ο Μουσαίος, σύμφωνα με το λεξικό «Σούδα», «ήκμαζε κατά τον δεύτερον Κέκροπα, και έγγραφεν υποθήκας Ευμόλπω τω υιώ, έπη δε και άλλα πλείστα» (σ. 733, έκδοση Βερολίνου, 1854).

Η Πρόκνη ειδοποίησε την αδελφή της την Φιλομήλα για τις συμφορές της από τον Τηρέα, με γράμματα που ύφανε στο πέπλο. «*Η δε υφήνασα εν πέπλω γράμματα δια τούτων emήνυσε Πρόκνη τας ιδίας συμφοράς*» («Μυθολογική βιβλιοθήκη», βιβλίο Γ΄, 14. 8).

Για την μάντισσα Μαντώ, κόρη του Τειρεσία, που ήξερε γραφή, αναφέρει ο Α. Σταγειρίτης...

Κατ' άλλους, παρέμεινε για πολύ καιρό προφήτισσα στο μαντείο των Δελφών, βελτίωσε πολύ τη μαντική της τέχνη και έγγραψε πολλούς χρησμούς, από τους οποίους πήρε ο Όμηρος για τον καλλωπισμό του ποιήματός του.
(«Ωγυγία», Α. Σταγειρίτης, τ. Δ σελ.39, εκδόσεις Διανόηση)

5. Θρησκεία

Οι Πελασγοί λάτρευαν ήδη από την παλαιότατη εκείνη εποχή τον Δία και την Ήρα. Για αυτό και αποκαλούνται ο Δίας και η Ήρα «Πελασγικοί». Αυτό στηρίζεται σε παλαιότερους συγγραφείς από τον Ηρόδοτο, τον Όμηρο και τον Ησίοδο. Ο μεν Όμηρος αναφέρει ρητά ότι ο Αχιλλέας εύχεται στον Πελασγικό Δία της Δωδώνης. «*Ζευ άνα, Δωδωναίε, Πελασγικέ τηλόθι ναίων*» («Ιλιάδα», ραψωδία Π΄, στ. 233), ο δε Ησίοδος αναφέρει ότι «*ένθα εν Δωδώνη τις επ' εσχατίη πεπόλισται· την δε Ζευς εφίλησεν και ον χρηστήριον είναι τίμιον ανθρώποις*» («Γυναικών κατάλογος», απ. 66). Επιπροσθέτως, υπάρχει και η μαρτυρία του Απολλώνιου του Ρόδιου, ο οποίος στα «Αργοναυτικά» του αναφέρει. «*Ήρης δε Πελασγίδος ουκ αλέγιζεν*», δηλαδή, «την Πελασγίδα Ήρα, που δεν την τιμούσε» (Βιβλίο Α΄, 14).

Ο Α. Σταγειρίτης, βάση πηγών πάντα, αναφέρεται και αυτός στην λατρεία όχι μόνο του Διός, αλλά και των δώδεκα θεών που ήξερε και ασκούσε ο Δευκαλίωνας...

Ο Δευκαλίων περιέπλεε εννέα μερόνυχτα στα ύδατα και βγήκε στον Άθωνα ή

στην Δωδώνη, ή κατά την κοινά αποδεκτή εκδοχή στον Παρνασσό, όπου θυσίασε στον **Φρύξιο Δία**. [...] Μετά τον κατακλυσμό, έκτισε **δώδεκα βωμούς των Θεών** στο ιερό των Δελφών.

(Α. Σταγειρίτης, «Ωγυγία», τ. Δ, σελ. 229, εκδ. Διανόηση)

Σύμφωνα με τις παραδόσεις που μας μεταφέρει ο Πausανίας, «του δε Ολυμπίου Διός Δευκαλίωνα οικοδομήσαι λέγουσι το αρχαίον ιερόν, σημείον αποφαίνοντες ως Δευκαλίων Αθήνησιν ώκησε τάφον του ναού του νυν ου πολύ αφεστηκότα» («Αττικά», 18). Δηλαδή, ο Δευκαλίων είχε οικοδομήσει στην Αθήνα τον ναό του Διός. Αυτό δείχνει την στενή σχέση Πελασγών και Αθηναίων.

Όμως, ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι οι Πελασγοί, εύχονταν αρχικά στους θεούς στην Δωδώνη, χωρίς να τους δίνουν κάποιο ιδιαίτερο όνομα. Τα ονόματα των θεών τα έμαθαν αργότερα οι Πελασγοί από τους Αιγυπτίους, εκτός του Διονύσου. Και από τους Πελασγούς, τα δέχτηκαν οι Έλληνες.

Ο Ηρόδοτος πρέπει να αναφέρεται σε εποχές παλαιότερες από τις εποχές στις οποίες αναφέρονται ο Όμηρος, ο Ησίοδος, και ο Απολλώνιος. Διαφορετικά, ερχόμαστε μπροστά σε μια αντίφαση. Τρεις αρχαίοι συγγραφείς αναφέρουν ότι ο Δίας ήταν γνωστός στους Πελασγούς, έναντι μιας (του Ηροδότου) που ισχυρίζεται ότι δεν ήξεραν κανένα όνομα.

Ας δούμε το κείμενο...

Έθνον δέ πάντα πρότερον οι Πελασγοί θεοίσι επευχόμενοι, ως εγώ εν Δωδώνη οίδα ακούσας, επωνυμίην δέ ουδ' ούνομα εποιεύντο ουδενί αυτών' ου γάρ ακηκόεσάν κω. Θεούς δέ προσωνόμασάν σφεας από τού τοιούτου ότι κόσμω θέντες τά πάντα πρήγματα καί πάσας νομάς είχαν. Έπειτε δέ χρόνου πολλού διεξελθόντος επύθοντο εκ τής Αιγύπτου απικόμενα τά ουνόματα τών θεών τών άλλων, Διονύσου δέ ύστερον πολλώ επύθοντο καί μετά χρόνον εχρηστηριάζοντο περί τών ουνομάτων εν Δωδώνη τό γάρ δή μαντήιον τούτο νενόμισται αρχαιότατον τών εν Έλλησι χρηστηρίων είναι, καί ήν τόν χρόνον τούτον μούνον. Επει ών εχρηστηριάζοντο εν τή Δωδώνη οι Πελασγοί ει ανέλωνται τά ουνόματα τά από τών βαρβάρων ήκοντα, ανείλε τό μαντήιον χράσθαι. Από μέν δή τούτου τού χρόνου έθνον τοίσι ουνόμασι τών θεών χρεώμενοι' παρά δέ Πελασγών Έλληνες εδέξαντο ύστερον.

(Βιβλίο Β' 52)

Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι οι Αιγύπτιοι του είπαν ότι εκείνοι είναι οι πρώτοι που ανακάλυψαν το ηλιακό ημερολόγιο: «έλεγαν ομολογέοντες σφίσι, πρώτους Αιγυπτίους ανθρώπων απάντων εξεύρειν τον ενιαυτόν, δωδέκα μέρεα δασαμένους των ωρέων ες αυτόν· ταύτα δε εξεύρειν εκ των αστέρων έλεγον» (Βιβλίο Β΄, 4.1).

Επίσης, του είπαν ότι πρώτοι αυτοί χώρισαν τους μήνες σε δώδεκα: «Αιγύπτιοι δε τρικοντημέρους άγοντες τους δωδέκα μήνας επάγουσι» (Βιβλίο Β΄, 4.1). Καθιέρωσαν επίσης, τα ονόματα των δώδεκα θεών, τα οποία οι Έλληνες ανέλαβαν από εκείνους. Επίσης, πρώτοι οι Αιγύπτιοι απένειμαν βωμούς, αγάλματα, ναούς: «δωδέκά τε θεών επωνυμίας έλεγον πρώτους Αιγυπτίους νομίσαι και Έλληνας παρά σφέων αναλαβείν, βωμούς τε και αγάλματα και νούς θεοίσι απονείμαι» (Βιβλίο Β΄, 4.2).

Οι Πελασγοί, κατά τις πληροφορίες του Ηροδότου, λάτρευαν θεούς, αλλά χωρίς να τους έχουν αποδώσει κάποιο όνομα. Ούτε είχαν ανθρώπινες μορφές ακόμα. «έλεγον θεόν ανθρωποειδέα ουδένα γενέσθαι» (Βιβλίο Β΄, 142).

έθυον δε πάντα πρότερον οι Πελασγοί θεοίσι επευχόμενοι, ως εγώ εν Δωδώνη οίδα ακούσας, επωνυμίην δε ουδ' ούνομα εποιεύντο ουδενί αυτών· ου γαρ ακηκόεσαν κω. Θεούς δε προσωνόμασαν σφέας από του τοιούτου, ότι κόσμω θέντες τα πάντα πρήγματα και πάσας νομάς είχον.

(Βιβλίο Β΄, 52)

Απλά, οι Πελασγοί τους καλούσαν με την ελληνική λέξη «θεούς», επειδή έβλεπαν την τάξη στον φυσικό κόσμο. Αυτό μοιάζει με όσα αναφέρει και ο Πλάτων στον Κρατύλο: «Φαίνονται μοι οι πρώτοι των ανθρώπων των περί την Ελλάδα τούτους μόνους τους θεούς ηγείσθαι ούσπερ νυν πολλοί των βαρβάρων, ήλιον και σελήνην και γην και άστρα και ουρανόν· άτε ουν αυτά ορώντες πάντα αεί ιόντα δρόμω και θέοντα, από ταύτης της φύσεως της του θείν "θεούς" αυτούς επονομάσαι» («Κρατύλος», 397 d).

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, σε μια αρχαιότατη εποχή, οι πρώτοι κάτοικοι περί την Ελλάδα, ονόμαζαν τον ήλιο, τα άστρα κ.λπ., «θεούς», το οποίο ο Πλάτων το ετυμολογεί από το «θείν», που συνδέεται με την ταχεία κίνηση. Όπως ακριβώς έκαναν και οι βάρβαροι στην εποχή του, που απέδιδαν θεϊκές ιδιότητες στην φύση. Βέβαια, ο Πλάτων στο έργο του, δεν αναφέρει πουθενά περί Αιγυπτίων. Αντιθέτως, ετυμολογεί τα ονόματα των «θεών» από την ελληνική γλώσσα.

Συνεχίζοντας με τον Ηρόδοτο, αναφέρει ότι τα ονόματα που εφεύραν οι Αιγύπτιοι, τα παρέλαβαν οι Πελασγοί (που όπως είδαμε ήταν πολυπλόκαμοι) με την συγκατάθεση του μαντείου της Δωδώνης, και από την οικογένεια των Πελασγών τα παρέλαβαν οι Έλληνες: «*Επί των εχρηστηριάζοντο εν τη Δωδώνη οι Πελασγοί ει ανέλονται τα ονόματα τα από των βαρβάρων ήκοντα, ανείλε το μαντήιον χράσθαι. Από μεν δη τούτου του χρόνου έθυον τοίσι ουνόμασι των θεών χρεώμενοι· παρά δε Πελασγών Έλληνες εξεδέξαντο ύστερον*». (Βιβλίο Β΄, 52.3). Αξιζει να παρατηρήσουμε εδώ, ότι ο Ηρόδοτος **δεν** αναφέρεται σε κάποια βίαιη επιβολή. Οι προγονικοί «θεοί» των Ελλήνων, ήταν οι «θεοί» των Πελασγών, εφόσον όπως μας λέει πάλι ο Ηρόδοτος, το ελληνικό έθνος προέκυψε από το πελασγικό.

Ο Ηρόδοτος θεωρεί ότι τα ονόματα ήρθαν στην Ελλάδα εξ Αιγύπτου: «*Σχεδόν δε και πάντων τα ονόματα των θεών εξ Αιγύπτου ελήλυθε ες την Ελλάδα. Διότι μεν γαρ εκ των βαρβάρων ήκει, πυνθανόμενος ούτω ευρίσω εόν· δοκέω δ' των μ'αλιστα απ' Αιγύπτου απίχθαι*» (Βιβλίο Β΄, 50.1). Εξαιρεί στην συνέχεια, το όνομα του Ποσειδώνα, των Διοσκούρων, της Ήρας, της Εστίας, της Θέμιδας, των Χαρίτων και των Νηρηίδων.

Στην συνέχεια, λέει ο Ηρόδοτος ότι ο Όμηρος και ο Ησίοδος είναι που έδωσαν στους «θεούς» τις επωνυμίες που έχουν σήμερα και τους επιμέρισαν τις ασχολίες τους και τις τιμές, καθώς και την μορφή του κάθε ένα. Εφόσον όμως ο Όμηρος και ο Ησίοδος μέσα από τις θεογονίες τους, έδωσαν τα ονόματα και τις τιμές και τις τέχνες στους «θεούς», αυτό σημαίνει ότι **το ελληνικό δωδεκάθεο δεν είναι το ίδιο με το αιγυπτιακό**. «*Ησίοδον γαρ και Όμηρον ηλικίην τετρακοσίοισι έτεσι δοκέω μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι και ου πλέοσι· ούτοι δε εισί οι ποιήσαντες θεογονίην Έλλησι και τοίσι θεοίσοι τας επωνυμίας δόντες και τιμάς τε και τέχνας διελόντες και είδεα αυτών σημήναντες*» (Βιβλίο, Β΄, 53.2). Δεν πήραν οι Έλληνες ούτε την θρησκεία, ούτε τους τύπους λατρείας, ούτε τους «θεούς» από την Αίγυπτο. Διαφορετικά, θα έπρεπε να συμπίπτουν οι γενεαλογίες των «θεών» με αυτών των Αιγυπτίων, όπως και η ιεραρχία τους, και οι ασχολίες τους.

Ο Ηρόδοτος **δεν** λέει ότι οι Έλληνες πήραν την θρησκεία των Αιγυπτίων, σαν να μην είχαν θρησκεία προηγουμένως. Αυτό είναι **παραποίηση** και **ψεύδη** των διαφόρων απολογητικών ομάδων τύπου Ο. Ο. Δ. Ε. Δεν λέει ότι ήταν άθεοι ή άθρησκοι, ή ότι άλλαξαν την θρησκεία τους. Αντιθέτως, αναφέρει καθαρά ότι πριν είχαν θεούς οι Πελασγοί, είχαν λατρεία. Αυτό που δεν είχαν, ήταν τα ονόματα. Οι Αιγύπτιοι, σύμφωνα με όσα είπαν στον Ηρόδοτο κατά την έρευνά του, καθόρισαν

τον αριθμό των «θεών» σε δώδεκα, τις επωνυμίες, και την μορφή. Ο Όμηρος και ο Ησίοδος είναι που διαμόρφωσαν τις θεότητες. Αυτά λοιπόν ισχυρίζεται ο Ηρόδοτος.

Υπάρχει όμως και ο αντίλογος στην έρευνα του Ηροδότου.

Ο ελληνικός και ο αιγυπτιακός πολιτισμός είναι κάτι σαν συγκοινωνούντα δοχεία. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, οι Έλληνες είχαμε πάρα πολλές αποικίες περί την Μεσόγειο: «*Ημάς οικείν τους μέχρι Ηρακλείων στηλών από Φάσιδος εν σμικρώ τινί μορίω, ώσπερ περί τέλμα μύρμηκας ή βατράχους περί την θάλατταν οικούντας*» («*Φαίδων*», 109 b). Επίσης, ο ίδιος μας πληροφορεί ότι ο ελληνικός πολιτισμός προηγείται του αιγυπτιακού **κατά χίλια χρόνια**. Ο Αιγύπτιος ιερέας πληροφορεί τον Σόλωνα ότι...

Φθόνος ουδείς, ω Σόλων, αλλά σου τε ένεκα ερώ και της πόλεως υμών, μάλιστα δε της θεού χάριν, ή την τε υμετέραν και τήνδε έλαχεν και έθρεψεν και επαίδευσεν, προτέραν μεν την παρ' υμίν έτισιν χιλίοις, εκ Γης τε και Ηφαίστου το σπέρμα παραλαβούσα υμών, τήνδε δε υστέραν. Της δε ενθάδε διακοσμήσεως παρ' ημίν εν τοις ιεροίς γράμμασιν οκτακισχιλίων ετών αριθμός γέγραπται. Περί δη των ενακισχίλια γεγονότων έτη πολιτών σοι δηλώσω διαβραχέων νόμους, και των έργων αυτοίς ο κάλλιστον επράχθη.

(«Τίμαιος», 23 d-e)

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης αναφέρει δύο φορές στο έργο του, ότι οι Αιγύπτιοι προσπάθησαν να οικειοποιηθούν ελληνικές γνώσεις: «*Πολλά δε και άλλα τούτοις παραπλήσια λέγοντες φιλοτιμότερον ήπερ αληθιώτερον*», ισχυριζόμενοι ότι η Αθήνα ήταν δική τους αποικία κάποτε. Και συνεχίζει ο Διόδωρος: «*Υπέρ ων μήτε αποδείξεως φερομένης μηδεμίας ακριβούς μήτε συγγραφέως αξιοπίστου μαρτυρούντος, ουκ εκρίναμεν υπάρχειν τα λεγόμενα γραφής άξια*» («*Ιστορική βιβλιοθήκη*», βιβλίο Α', 29.5-6). Σε άλλο σημείο γράφει για τους Ηλιάδες που έφυγαν από την Ρόδο και πήγαν στην Αίγυπτο, ιδρύοντας την Ηλιούπολη και μεταφέροντας εκεί τις αστρονομικές γνώσεις τους...

Υστερον δε παρά τοις Έλλησι γενομένου κατακλυσμού, και δια την επομβρίαν των πλείστων ανθρώπων απολομένων, ομοίως τούτοις και τα δια των γραμμάτων υπομνήματα συνέβη φθαρήναι· δι' ην αιτίαν οι Αιγύπτιοι καιρόν εύθετον λαβόντες εξιδιοποιήσαντο τα περί της αστρολογίας, και των Ελλήνων δια την άγνοϊαν μηκέτι των γραμμάτων αντιποιουμένων ενίσχυσεν, ως πρώτοι

αυτοί την των άστρων εύρεσιν εποιήσαντο.

(«Ιστορική βιβλιοθήκη», βιβλίο Ε΄, 57.3-4)

Δηλαδή, εκμεταλλεύτηκαν τον κατακλυσμό κατά τον οποίο χάθηκε πολύτιμη γνώση από τον ελλαδικό χώρο, και παρουσίασαν ελληνικά πράγματα ως δικά τους. Σε άλλο σημείο, γράφει ότι οι Αιγύπτιοι δεν είναι παλαιότεροι των Ελλήνων: «Ουκ αρχαιότερους αυτούς ηγούμενοι των Ελλήνων» («Ιστορική βιβλιοθήκη», βιβλίο Α΄, 9.5). Στα «Ορφικά», παραδίδεται ότι ο Ορφέας ήταν που τους κήρυξε τον θρησκευτικό λόγο, μεταδίδοντάς τους θρησκευτικές γνώσεις: «Ήδ' όσον Αιγυπτίων ιερόν λόγον εξελόχευσα» («Αργοναυτικά», στ. 43). Ο Πλούταρχος αναφέρει στο έργο του «Περί Ίσιδος και Οσίριδος», ότι το όνομα «Ίσις» και «Τυφών» -πρόσωπα της αιγυπτιακής μυθολογίας-, είναι ελληνικά. Από το «Ίσημι» που σημαίνει γνωρίζω, και το «τυφώω» που σημαίνει τυφλώνω, αντίστοιχα...

Σοφήν και φιλόσοφον ούσαν, ως τούνομα γε φράζειν έοικε παντός μάλλον αύτη το ειδέναι και την επιστήμην προσήκουσαν. Ελληνικόν γαρ η Ίσις εστί και ο Τυφών πολέμιος τη θεώ και δι' άγνοιαν και απάτην τετυφωμένος και διασπών και αφανίζων τον ιερόν λόγον.

(351 F)

Στο ίδιο έργο αναφέρονται αιγυπτιακές πόλεις με ελληνικά ονόματα, όπως Ηλιούπολη, Θήβα, Μέμφιδα, Άβυδος, Διοχίτη, Ερμούπολη. Αναφέρεται σε πολλά εξελληνισμένα ονόματα, και γράφει...

Ου δει δε θαυμάζειν των ονομάτων την εις το Ελληνικόν ανάπλασιν· και γαρ άλλα μύρια τοις μεθισταμένοις εκ της Ελλάδος συνεκπεσόντα μέχρι νυν παραμένειν και ξενιτεύειν παρ' ετέροις.

(375 C)

Οι Έλληνες με τις πολλές αποικίες -ήδη από την αρχαιότητα-, ασκούσαν τεράστια επιρροή με αποτέλεσμα πολλές περιοχές να εξελληνίζονται, να αποκτούν δηλαδή την ελληνική παιδεία, τον ελληνικό τρόπο· το «ελληνίζειν». Όσοι μη Έλληνες υιοθέτησαν αυτό, κλήθηκαν «Ελληνιστές».

Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι πολλές πόλεις της Αιγύπτου έχουν ελληνικά ονόματα, ενώ στην Ελλάδα δεν είχαμε ποτέ καμία πόλη με αιγυπτιακό όνομα.

Συναντάμε πολλούς «θεούς» και «ημιθέους» στην Αίγυπτο με ελληνικά ονόματα. Στο ίδιο έργο, αναφέρει ο Πλούταρχος: «Ο δε “Όσιρις” εκ του “οσίου” και “ιερού” τούνομα μεμιγμένον έσχηκε» (375 D). Ο Όσιρις είναι ο Διόνυσος και ο Ωρος ο Απόλλων.

Ο Άπις ήταν γιος του Φορωνέα και της Τηλεδίκης και αδελφός της Νιόβης. Βασίλευσε στο Άργος, αναγκάστηκε να το εγκαταλείψει και πήγε στην Αίγυπτο όπου θεοποιήθηκε. Παππούς του Άπεως, ο Αιγιαλέας. Ο Άπις πλέον ανήκε στο αιγυπτιακό πάνθεον. Όπως γράφει και ο Αθανάσιος Σταγειρίτης...

Ο Άπις έγινε αυστηρός τύραννος ολόκληρης της Πελοποννήσου και την ονόμασε από τον εαυτό του Απία. Για τον λόγο αυτόν φονεύθηκε από τον Τελχίνα και τον Θεξίνοο και έγινε ο θεός Σέραπις. Κατ’ άλλους, έφυγε στην Αίγυπτο , όπως έχει αναφερθεί, όπου μετέφερε αποίκους και τιμήθηκε εκεί, αφήνοντας το Άργος στον Αιγιαλέα.

(Αθ. Σταγειρίτης, «Ωγυγία» τ. Δ΄, σ. 353)

Ο Πλάτων στον «Τίμαιο», αναφέρει μια ιστορία για τον Σόλωνα που ρώτησε τους Αιγύπτιους ιερείς για την αρχαία ιστορία τους. Η ιστορία, λέει ο Πλάτων, είναι πραγματική. Όταν ο Σόλων ήταν στην πόλη Σάιδα (αθηναϊκή αποικία, σύμφωνα με τον Διόδωρο), ρώτησε τους Αιγύπτιους. Και αυτά που έμαθε από αυτούς, ήταν άγνωστα τόσο στον ίδιο όσο και στους υπόλοιπους Έλληνες. Τότε του είπαν την περίφημη ρήση «Ω, Σόλων, Σόλων, Έλληνες αεί παίδες εστέ» («Τίμαιος», 22 b). Όταν ο Σόλων ρώτησε, τί σημαίνει ότι οι Έλληνες είναι πάντα παιδιά, τότε του αποκρίθηκαν:

Νέοι εστέ, ειπείν, τας ψυχάς πάντες· ουδεμίαν γαρ εν αυταίς έχετε δι’ αρχαίαν ακοήν παλαιάν δόξαν ουδέ μάθημα χρόνω πολιόν ουδέν. Το δε τούτων αίτιον τόδε. Πολλαί κατά πολλά φθοραί γεγόνασιν ανθρώπων και έσσονται, πυρί μεν και ύδατι μέγισται, μυρίοις δε άλλοις ετέροι βραχύτεροι.

(22 b- c)

Αναγνωρίζει άγνοια στους Έλληνες για τις αρχαιότατες παραδόσεις που έχουν διασωθεί υπό μορφή μύθου. Παρακάτω, αναφέρει τον μύθο του Φαέθοντος και τον ερμηνεύει ως μεταβολές των ουρανίων σωμάτων που είχαν ως αποτέλεσμα διάφορες φυσικές καταστροφές. Η άγνοια οφείλεται στις φυσικές καταστροφές που συνέβησαν και που θα συμβούν, οι οποίες αφανίζουν τα γραπτά μνημεία και

μαζί την ανθρώπινη γνώση. «ώστε πάλιν εξ αρχής οίον νέοι γίγνεσθε, ουδέν ειδότες ούτε των τήδε ούτε των παρ' υμίν, όσα ην εν τοις παλαιοίς χρόνοις» (23 b).

Για την χαμένη προϊστορική γνώση, αναφέρεται επίσης στον «Κριτία»...

Τα μεν ονόματα σέσωται, τα δε έργα δια τας των παραλαμβανόντων φθοράς και τα μήκη των χρόνων ηφανίσθη. Το γαρ περιλειπούμενον αεί γένος, ώσπερ και πρόσθεν ερρήθη, κατελείπετο όρειον και αγράμματον, των εν τη χώρα δυναστών τα ονόματα ακηκοός μόνον και βραχέα προς αυτοίς των έργων. Τα μεν ουν ονόματα τοις εκγόνοις ετίθεντο αγαπώντες, τας δε αρετάς και τους νόμους των έμπροσθεν ουκ ειδότες, ει μη σκοτεινάς περί εκάστων τινάς ακοάς, εν απορία δε των αναγκαίων επί πολλάς γενεάς όντες αυτοί και παίδες, προς οίς ηπόρουν τον νουν έχοντες, τούτων πέρι και τους λόγους ποιούμενοι, των εν τοις πρόσθεν και πάλαι ποτέ γεγονότων ημέλουν. Μυθολογία γαρ αναζήτησις τε των παλαιών μετά σχολής αμ' επί τας πόλεις έρχεσθον, όταν ιδητόν τισίν ήδη του βίου ταναγκαία κατασκευασμένα, πριν δε ου. Ταύτη δη τα των παλαιών ονόματα άνευ των έργων διασέσωται.

(Κριτίας, 109 d- 110 a)

Διομήδης

Πηγές

1. Ηρόδοτος, βιβλία Α', Β', Ε', ΣΤ', Ζ', Η'.
2. Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική Βιβλιοθήκη, βιβλία Α', Γ', Ε'.
3. Ευριπίδης, «Παλαμήδης».
4. Όμηρος, «Ιλιάδα», ραψωδίες Ζ', Π'.
5. Αισχύλος, «Προμηθεύς δεσμώτης».
6. Πλούταρχος, «Περί Σωκράτους διαμονίου».
7. Πλούταρχος, «Περί Ίσιδος και Οσίριδος».
8. Πλούταρχος, «Θησέας».
9. Πausανίας, «Αττικά».
10. Πausανίας, «Ηλιακά» Α'.
11. Μυθολογική βιβλιοθήκη, βιβλίο Γ'.
12. Ησίοδος, «Κατάλογος Γυναικών».
13. Απολλώνιος ο Ρόδιος, «Αργοναυτικά», βιβλίο Α'.
14. Πλάτων, «Κρατύλος».
15. Πλάτων, «Φαίδων».

16. Πλάτων, «Τίμαιος».
17. Πλάτων, «Κριτίας».
18. Ορφικά κείμενα, «Αργοναυτικά».
19. Λεξικό Ι. Σταματάκου.
20. Λεξικό Π. Δορμπαράκη.
21. Λεξικό Δ. Δημητράκου, τ. Γ΄.
22. Λεξικό Σούδα.
23. Γ. Πουρναράς, «Ταξίδι στην ελληνική προϊστορία», εκδόσεις Γεωργιάδη.
24. Α. Σταγειρίτης, «Ωγυγία», τ. Δ΄.